

فهرست اجمالی

فصل اول: مفاهیم، پیشیقه، مبانی و ویژگی های جرم خیانت در امانت	۲۱
مبحث اول: خیانت در امانت، مفهوم شناسی و تاریخچه	۲۲
گفتار اول: بیان لغوی خیانت در امانت	۲۲
گفتار دوم: بیان قانونی خیانت در امانت	۲۳
بند اول: خیانت در امانت در قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴	۲۵
بند دوم: خیانت در امانت در قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات) ۱۳۶۲	۲۶
بند سوم: خیانت در امانت در قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات) ۱۳۷۵	۲۷
گفتار سوم: بیان فقهی خیانت در امانت	۲۸
بند اول: در فرآن	۲۹
بند دوم: در احادیث و روایات	۳۰
گفتار دوم: بیان تاریخی خیانت در امانت	۳۲
مبحث دوم: خیانت در امانت، مبنای شناسی	۳۵
گفتار اول: مبانی فقهی خیانت در امانت	۳۵
بند اول: کتاب	۳۵
بند دوم: سنت	۳۶
بند سوم: عقل	۳۹
گفتار دوم: مبانی قانونی خیانت در امانت	۴۰
مبحث سوم: ویژگی های جرم خیانت در امانت	۴۱

۴۱	گفتار اول: اوصاف عنصر مادی جرم
۴۱	بند اول: ماهیت رفتار مادی
۴۲	الف: فعل
۴۲	ب: ترک فعل
۴۲	ج: فعل ناشی از ترک فعل
۴۳	بند دوم: دوام رفتار مادی
۴۳	الف: جرم آنی
۴۳	ب: جرم مستمر
۴۴	بند سوم: نتیجه رفتار مادی (عدم امکان تحقق شروع به جرم)
۴۶	بند چهارم: مقید بودن
۴۷	بند پنجم: عمدی بودن
۴۹	گفتار دوم: اوصاف تبعی جرم
۴۹	بند اول: حیثیت عمومی جرم
۵۰	بند دوم: قابلیت اعمال تخفیف مجازات
۵۱	بند سوم: قابلیت اعمال تعليق مجازات
۵۲	بند چهارم: قرارهای تأمین لازم
۵۳	بند پنجم: دادگاه صالح
۵۶	بند ششم: ادله اثباتی
۵۹	فصل دوم: اقسام امانت و ارکان متشكله جرم خیانت در امانت
۶۰	مبحث اول: اقسام امانت
۶۰	گفتار اول: امانت قانونی
۶۲	بند اول: رابطه‌ی امانتی امین منصوب دادگاه
۶۲	بند دوم: رابطه‌ی امانتی وصی نسبت به موصی به
۶۳	بند سوم: رابطه‌ی امانتی قیم و ولی نسبت به اموال صغیر و موآلی علیه
۶۳	گفتار دوم: امانت عرضی

۷۹	گفتار سوم: امانت قراردادی
۸۰	بند اول: عقد اجاره
۸۱	بند دوم: امانت
۸۲	الف: عقد و دیعه
۸۳	ب: عقد عاریه
۸۴	بند سوم: عقد وکالت
۸۵	بند چهارم: عقد رهن
۸۶	بند پنجم: کار با اجرت یا بی اجرت
۸۷	مبحث دوم: ارکان مشکله خیانت در امانت
۸۸	گفتار اول: رکن قانونی
۸۹	گفتار دوم: رکن مادی
۹۰	بند اول: رختارهای فیزیکی
۹۱	الف: استعمال کردن
۹۲	ب: تلف
۹۳	پ: مفقود
۹۴	ت: تصاحب
۹۵	بند دوم: موضوع جرم
۹۶	۱- اموال منتقل و غیر منتقل
۹۷	۲- اموال مثلی و قیمتی
۹۸	۳- مادی و غیر مادی
۹۹	۴- اموال مشاع
۱۰۰	۵- اموال فاقد مالک خاص
۱۰۱	۶- تناص یا مقاصه
۱۰۲	۷- اموال ممنوع التصرف

بند سوم: سپرده شدن مال به این به طرق قانونی با شرط استداد یا به مصرف معین رساندن	۱۰۰
۱- سپرده شدن مال به امین	۱۰۱
۲- سپرده شدن به یکی از طرق قانونی	۱۰۴
۳- سپرده شدن به شرط استداد مال سپرده شده یا به مصرف معین رسانیدن آن	۱۰۵
بند چهارم: مال دیگری	۱۰۶
بند پنجم: نتیجه حاصله	۱۰۸
الف: ماهیت و بنای ضرر	۱۰۹
ب: اقسام ضرر	۱۱۰
گفتار سوم: رکن روایی (معنوی)	۱۱۲
فصل سوم: مقایسه خیانت در امانت با جرایم مشابه و بررسی تطبیقی آن با سایر کشورها	۱۱۹
مبحث اول: مقایسه خیانت در امانت با بیرخی جرایم مرتبط	۱۲۰
گفتار اول: مقایسه خیانت در امانت و سودت	۱۲۰
گفتار دوم: مقایسه خیانت در امانت با کامپردازی	۱۲۱
گفتار سوم: مقایسه خیانت در امانت با اختلاس	۱۲۴
بند اول: بررسی تطبیقی رکن مادی جرایم خیانت در امانت و اختلاس	۱۲۵
الف: موضوع جرم	۱۲۵
ب: تسلیم قبلی مال	۱۲۸
پ: رفشار مجرمانه	۱۳۲
۱- تصریب	۱۳۳
۲- برداشت	۱۳۳
۳- اتلاف	۱۳۴
۴- مفقود کردن	۱۳۵
۵- استعمال	۱۳۵

۱۳۷	ت: نتیجه مجرمانه
۱۳۷	بند دوم: وجوده اشتراک و انتراق خیانت در امانت و اختلاس
۱۳۷	الف: وجوده اشتراک خیانت در امانت و اختلاس
۱۳۸	ب: وجوده انتراق خیانت در امانت و اختلاس
۱۳۸	بند سوم: مقایسه کلی سه جرم اختلاس، خیانت در امانت و کلاهبرداری
۱۴۰	مبحث دوم: بررسی تطبیقی بزه خیانت در امانت با سایر کشورها
۱۴۰	گفتار اول: حقوق کشورهای اروپایی
۱۴۰	بند اول: حقوق فرانسه
۱۴۲	بند دوم: حقوق انگلستان
۱۴۳	بند سوم: حقوق آلمان
۱۴۴	گفتار دوم: حقوق کشورهای مشرق
۱۴۵	بند اول: حقوق مصر
۱۵۱	بند دوم: حقوق لبنان
۱۵۸	گفتار سوم: حقوق چین
۱۵۹	فصل چهارم: خیانت در امانت، مجازات، آثار و اشکال خاص جرم.
۱۶۰	مبحث اول: شروع به جرم و مجازات خیانت در امانت
۱۶۰	گفتار اول: احکام شروع به جرم خیانت در امانت
۱۶۱	گفتار دوم: مجازات خیانت در امانت
۱۶۱	گفتار سوم: آثار مجرمیت
۱۶۵	بند اول: ممنوعیت از اشتغال به تصدی دفاتر استادرسی و ازدواج و طلاق و دفتریاری
۱۶۷	بند دوم: محرومیت از اشتغال به امر کارشناس رسمی و داوری
۱۶۸	بند سوم: محرومیت از سمت مدیریت شرکت‌های تجاری
۱۶۹	بند چهارم: محرومیت از اشتغال به شغل وکالت دادگستری
۱۷۰	بند پنجم: محرومیت از اشتغال به دلایلی
۱۷۰	بند ششم: محرومیت از اشتغال به مترجمی رسمی

مبحث اول: خیانت در امانت، مفهوم شناسی و تاریخچه

خیانت در امانت نیز همانند سایر جرایم در لغت، اصطلاح، قانون و دکترین حقوقی به نحو متفاوتی تعریف شده است که به اختصار به آنها خواهیم پرداخت.

گفتار اول: بیان لغوی خیانت در امانت

از لحاظ لغوی معانی متفاوتی برای اصطلاح خیانت در امانت بیان شده که یکی از معانی شمرده شده برای آن پیمان‌شکنی، نقض عهد و بی وفائی است. امانت در اصطلاح عبارت است از مالی که برسیله یکی از عهود امانتی یا به حکم قانون، نزد شخصی باشد.^۱

خیانت در امانت به عنوان یکی از مصادیق بارز جرایم علیه اموال، مرکب از دو واژه‌ی خیانت و امانت می‌باشد و به اعتبار افراد در یک مجموعه‌ی واحد، دلایل معنای اصطلاحی است؛ اما به اعتبار ترکیبی، هر یک از واژگان آن، مثلاً متفاوتی دارند. خیانت در لغت معادل واژه «عذر» به معنای بی وفائی، بی عهدی، تاراستی، نیافرودی، عهد، پیمان‌شکنی، دغل کاری، بسی عصمنی، زناکاری، حق ناشناسی، تقلب، غش، افراط و سوء استفاده آمده است.^۲ همچنین در معانی نظری نمک به حرامی، بی دیانتی و دزدی نیز به کار رفته است.^۳ بر مقابل، امانت در لغت به معانی درستی، راستی، وفاداری، ایقای عهد، اعتماد و اطمینان، دیانت، صفاتی اخلاقی، خاطر جمعی، قراردادن و به جا آوردن مقتضای عدالت در اوقات معین آن که از صفات خداوند است، ضد خیانت و در اصطلاح مفتران، تکالیفی است که خدای تعالی بر خلق تعیین کرده است.^۴

^۱ طالع ذری. علی . تقریرات درس حقوق جزای اختصاصی(طالعه بزه خیانت در امانت).قطعه کارشناسی ارشد، نیمسال اول، ۹۳-۹۲، دانشگاه آزاد اسلامی گرگان، ص ۱.

^۲ الیاس انطون. الیاس، القاموس العصری، انتشارات کتابفروشی اسلامی، تهران، ۱۳۷۷، ج ۱، ص ۲۰۴.

^۳ دهخدا علی اکبر. لغت نامه. انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۷، ج ۶، ص ۱۳۷۳.

^۴ الیاس انطون. الیاس، پیشین، ۳۴۷.

امانت در آیات و روایات نیز به عنوان اوامر و نواهی الهی آمده است.^۱ امانت به عنوان موضوع عقود امانت هم به کار رفته است و گفته‌اند مال امانتی، مالی است که به وسیله‌ی یکی از عقوص امانتی و یا به حکم قانون به صورت امانت در ید کسی باشد.^۲ فقهای می‌گویند در امانت برای این ایشان بین شی و سلطه‌ی غیر مالکانه است که مقتضی عدم ضمان است.^۳ با این تعاریف، می‌توان بیان داشت که واژه‌ی خیانت در امانت معانی اصطلاحی و لغتی متفاوتی را دارد و از این رو لغویون هر یک به نحوی به واژه شناسی و تعریف واژه خیانت در امانت پرداخته و تعاریف خود را از این نموده‌اند.

گفتار دوم: بیان قانونی خیانت در امانت

در قوانین ایران، تعاریف جامع و مانعی از خیانت در امانت ارائه نشده است. مواد ۲۴۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۰۴، ۱۹۱۹ اقلان و تعزیرات مصوب ۱۳۶۲ و همچنین ۷۷۴ قانون مجازات اسلامی^۴ به بیان اجمالی به اقداماتی که موجب خسارت یزه خیانت در امانت می‌شود، پرداخته‌اند و لیکن تعریف خاصی از خیانت در امانت ننموده‌اند. علایم میان حقوقدانان با برداشت از متن قانون، تعاریف مختلفی برای این جرم ارائه داده‌اند که معمولاً از آنها عبارتند از:

الف - خیانت در امانت رفتار مجرمانه و مختلف امانت است، بمعنی که به مال منقول که به موجب هر امر یا عقدی از عقود امانت آور، به مجرم سپرده یا در حکم آن باشد^۵ (البته باید دقت کرد که اتصاف تعریف مذکور از اموال غیرمنقول متاثر از قانون مجازات عمده است چراکه استاد مرحوم پاد در آن زمان این تعریف را انشا فرموده‌اند).

^۱ حبیب زاده، محمد جعفر، تحلیل جرایم کلاهبرداری و خیانت در امانت در حقوق کیفری ایران، دادگستر، تهران، ۱۳۸۹، ص. ۲۵.

^۲ جعفری لنگردوی، محمد جعفر، نرمینولوژی حقوق، گنج دانش، تهران، ۱۳۷۰، ج. ۱، ص. ۷۹.

^۳ الجعیی العاملی، زین العابدین، القواعد و الوائد، ترجمه سید مهدی صائبی، بی‌جا، بی‌تا، ج. ۱، ص. ۱۱.

^۴ هرگاه اموال منقول یا نوشته‌های از قبیل سنه و چک و قبض و ظایر آن به عنوان اجراء یا امانت یا رهن یا برای وکالت یا هر کار با اجرت یا بین اجرت به کسی داده شده و بین این بوده است که انسایی مذکور، مسترد شود یا به مصرف معین بررسد و شخصی که آن انسای نزد او بوده آنها را به ضرر مالکین یا منتصروفین آنها استعمال با تصالح با نلف یا مفقود نماید، بر حسنه از عمده تا ۳ سال محکوم خواهد شد.

^۵ پاد، ابراهیم، جزوء جرایم علیه اموال، انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۵۰، ص. ۳۱.

ب- استعمال مال مورد امانت توسط امین در جهتی که منظور صاحب مال نباشد؛ استعمال اعم از تصاحب یا تلف کردن یا گم کردن است.^۱

پ- خیانت در امانت عبارت است از تصاحب، تلف، مفقود یا استعمال نمودن توأم با سوء نیت مالی که از طرف مالک یا متصرف به کسی سپرده شده و بنابر استرداد یا به مصرف معین رساییدن آن بوده است.^۲ در برخی تعاریف به جای مال، واژه ی چیز به کار رفته است.^۳

ج- خیانت در امانت اقدام کسی است که شیء متفوی را که به عنوان امانت به او سپرده شده، به زیان مالک یا متصرف آن تصاحب می کند.^۴

د- خیانت در امانت عبارت است از استیلای شخص بر شیء متفوی که بر اساس یکی از عقود مقرره در قانون، تقدیر امانت بوده است؛ از طریق خیانت بر اعتقادی که به موجب این عقد نسبت به آن مال، امین قبول داده شده است، با تغییر وصف تصرف به حساب مالک به مدعی مالکیت آن.^۵

س- استیلای شخص بر مال متفوی^۶ یگویی که به واسطه‌ی عقدی از عقود معین در قانون به وی سپرده شده است و به این ترتیب، مال در خیانت او قرار می گیرد و خانن نسبت به آن مال، ادعای مالکیت می کند.^۷

همانطور که ملاحظه می شود، تعاریف ارائه شده به لحاظ شمول مصادیق مختلف رفتار مجرمانه و موضوع جرم متفاوتند که ناشی از تفاوت در قوانین مختلف است. به نحوی که در زمان حاکمیت قانون مجازات عمومی، فقط اموال متفوی موضوع خلاف در امانت می توانست باشد در حالیکه برابر قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۵ اموال غیر متفوی نم در دایرۀ موضوعی این جرم قرار گرفتند و تفاوت در برخی تعاریف منبعث از تفاوت دیدگاه های قانونگذار در قوانین مختلف

^۱. جعفری لنگردوی، محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق پیشین، واژه خیانت در امانت.

^۲. میر محمد صادقی، حسین، جرایم علیه اموال و مالکیت، میرزان، ۱۳۷۶، ص ۱۷۱.

^۳. شفیعی، شفیع، جزو جرائم علیه اموال، انتشارات دانشکده حقوق دانشگاه تهران، ۱۳۵۵، ص ۵۶.

^۴. عبدالملک، جندی، الموسوعة الجنائية، از احوالات التراث العربي، بیروت، بنی ثنا، ج ۳، ص ۲۰۳.

^۵. تجویب حسنه، محمود، جرائم الاعتداء على الأموال— دارالنهضه العربي، ۱۴-۴، ص ۳۶۴.

^۶. جعفری، علی محمد، قانون العقوبات الخاص، الموسوعة الجامعية للدراسات والنشر والتوزيع، ۱۴۰۶ هـ، ص ۲۴۲.